

Eesti Biogaasi Teekaart 2035

Eelnõu 23.03.2023

Taust

2020. aasta oli märgilise tähtsusega Eesti biometaani turul. Aasta keskel lisandusid 2 uut biometaani tootjat, Tartu Biogaas OÜ Ilmatsalus ja Vinni Biogaas OÜ, kus olemasolevale biogaasi tootmisele lisati biometaani puhastusseadmed. Tartus ehitati selleks ka ca 6 km pikkune gaasitoru, mida mööda Ilmatsalus toodetud biometaan jõuab Tartu bussidesse. Vinnis seevastu asub maagaasitoru biometaani tootmise vahetus läheduses, mis on ideaalvariant biometaani sisestamiseks maagaasi süsteemi. Eelmisel kuul lisandus neile Oisu Biogaas OÜ-s biometaani puhastamiseseadme tööle hakkamine, kus elektri ja soojuse koostootmise asemel biogaas puhastatakse transpordi kütuseks. Oisus maagaasitoru pole ja sealt viiakse biometaani tarbijani surubiometaani konteineritega. 2 uue biometaani jaama lisandumine suurendas ca 50% toodetud biometaani kogust, võrreldes 2019.a toodetud biometaani kogusega, mis oli 63 080 (MWh), ehk ca 6,3 mln Nm³.

2020. aastal väljastas Elering biometaani tootjatele 97 408 (MWh ehk ca 9,7 mln Nm³) gaasi päritolutunnistust, millest 54 184 MWh reoveesetest ning 43 224 MWh loomsest sõnnikust, biomassist, biojäätmest ja toiduainetööstuse jääkidest toodetud biometaani eest¹. 2021 a prognoositav biometaani kogus töötavatest jaamadest on arvatavasti 15-20 mln Nm³, mis hakkab juba lähenema transpordis tarbitavale metaangaasi kogusele.

Ka biometaani tarbimine transpordis on lisandunud. Olulise panuse on andnud Tallinnas TLT esimese 100 gaasibussi kasutuselevõtmine, suurendades tarbimist ca 5 mln Nm³ võrra, sel aastal peaksid lisanduma järgmised 100 gaasibussi. Lisaks Tallinna gaasibussidele on ka Tartu linna ja maakonna, Saaremaa, Pärnu linna ja maakonna, Võru linna ja maakonna bussid biometaani tarbijad. Paljud taksofirmad ja teised regulaarvedude korraldajad on hakanud kasutama oma sõidukites metaankütuseid (maagaasi või biometaani).

Sõidukite kasutuselevõtule on kindlasti kaasa aidanud ka üha laienev metaankütuste tankla võrgustik. Kui 10 aasta eest oli neid 2, siis täna on neid 25 ja mõned on veel lisandumas. Suurenenud on ka CNG tanklate operaatorite ring, lisaks AS Eesti Gaasi, AS Alexela ja Jetgas OÜ tanklatele on lisandunud operaatorite ringi Bioforce Infra OÜ, AS Krooning ja AS Olerex.

Koroona pandeemia pole teadaolevalt oluliselt biometaani valdkonda seganud, kuna tegemist primaarsektoriga, mille toormed pärinevad kas põllumajandusest või (toiduainetööstuse)jääkidest, tootmised on hajutatud ja suures osas automatiseeritud, toodetud biometaan suunatakse torru ja inimestega ei ole tavatootmise olukorras vältimatut kontakti. Küll on pandeemia seganud välismaiste hooldusinseneride Eestisse tulemist, kuna kohustuslikud testid ja/või isolatsioonipäevad muudavad tööreisid oluliselt pikemaks ja seetõttu kallimaks.

¹ Allikas: Biometaani päritolutunnistused ja statistika, www.elering.ee

Teame, et täna paigaldatakse kuni 750 hj raskeveokitele surumaagaasi või surubiometaaniga balloone, mis vähendab rasketranspordi õhuheitmeid oluliselt. Kuid kahjuks need kümned ja kümned metaangaasi kasutavad raskeveokid ei jää sõitma Eestisse, vaid siirduvad Saksamaale. Seda põhjusel, et Saksamaal on metaankütust kasutatav rasketransport vabastatud teekasutustasust ja see loob majandusliku stiimuli ka kasutuses olevate diiselveokite ümber ehitamiseks surumaagaasile või surubiometaanile.

Põhimõtted

Tuleb teha selge vahe, et maagaas on fossiilne kütus ja biometaan ning sinine ja roheline vesinik on taastuvad kütused. Seega maagaasi tarbimise suurendamine (sh maagaasist või põlevkivi uttegaasiist vesiniku tegemine) aita kaasa Rohelisele ja EL Kliima Strateegia eesmärkide saavutamisele.

Jagan ettevõtjate muret seoses EK "Fit to 55" meetmettepanekuga maksustada transpordis kasutatavat biogaasi aktsiisiga, mille määr on pool fossiilse transpordikütuse aktsiisimäärast aastal 2035.

Kui seni investorid kahtlesid biometaaniga tootmise tasuvuses, siis aktsiisi rakendamine kindlasti vähendab investeerimiskindlust uutesse biogaasijaamadesse. Täiesti arusaamatuks jääb EK soov saavutada rohepöret biokütuseid aktsiisiga maksustades?

Heausksed senised investorid ja tootjad uskusid riigi sõnapidamisse, et seadusega sätestatud kindlus biometaaniga aktsiisivabastuses kehtib vähemalt kuni aastani 2035. Kokkuvõtteks, kui EK on soov biokütuste (puu, biomass, biogaas, biometaan) tootmine ja tarbimine välja suretada, siis biometaaniga ja teiste biokütuste aktsiisiga maksustamine aitab kindlasti seda soovi ellu viia! Ainult väike nüanss, rohepöret sellega ei saavuta!

SEST,

Kõik biokütused on 100% süsiniku neutraalsed, biokütuste põledes eraldunud CO₂ seotakse 100% taimede, seente ja muu kasvava biomassi poolt. Biokütuste põledes atmosfääri CO₂ ei lisandu ja biokütuste põletamine on kliimamuutuse neutraalne st ei põhjusta kliima muutust.

ETTEPANEK

Biometaan tuleb väga selgelt defineerida taastuva kütusena, ideaalis tagada biometaaniga kütuseaktsiisivabastus üle-Euroopaliselt kuni aastani 2050,

KUNA

ainult selline maksupoliitika kindlus aitab kaasa EL süsinikuneutraalsuse saavutamisele 2050. Samuti kui biogaasi hakatakse kasutama kütuseelementides, tuleb see selgelt määratleda taastuvkütusena, biogaasi ei tohi kütuseaktsiisiga maksustada, kui biogaasi kasutatakse SEK-ides, vältida tuleb SEKis kasutatava biogaasi maksustamist maagaasi aktsiisiga ka tulevikus.

Biometaaniga tootmine loob töökohti, nagu näiteks biogaasijaamade operaatorid. Eestis on välja töötatud biogaasijaama operaatori riiklik kutsestandard, koostatud riiklik õppekava ja Järvamaa Kutsehariduskeskuse biogaasijaama operaatori õppekava, mille alusel esimesed 12 õppurit saavad sel aastal omandada biogaasijaama operaatori kutse. Lisanduvad töökohad hooldusele ja remondile. ENMAK 2035 raames tehtud prognoosid näitavad tuhandeid lisanduvaid töökohti vastavalt biometaaniga potentsiaali rakendamisele.

Varasemalt tehtud investeeringud fossiilkütustesse ongi ohus, sest **fossiilsete kütuste põletamisest tulenev oht kliimamuutusele on inimesele (inimkonnale) kahjulik**. Igasugune investeerimine fossiilsete kütuste tootmiseks, töötlemiseks transpordiks ja kasutamiseks ei aita kaasa süsinikuneutraalsuse saavutamisele. Seadusandlus ei peaks looma pretsedente fossiilkütuste taristusse tehtud investeeringute korvamiseks.

Biometaani tootmine on EL rohepöörde ja ringmajanduse elluviimine juba praktikas, mitte enam visioonipaberites, strateegiadokumentides ja eelarve seletuskirjades. **Biogaasi ja biometaani aktsiisiga maksustamine annab** ühiskonnale, ettevõtjatele, investoritele, meediale ja avalikkusele **signaali**, et **ringmajandust ja rohepööret realselt ellu viiv biometaani tootmine on taunitav**, mis väljendub aktsiisi kehtestamises, kuna seni oli Eestis Biometaan ja teised biokütused maksustatud aktsiisimääraga 0 €/1000 m³.

Tõeline innovatsioon on biogaasi kasutamine kütuseelemendis elektri ja soojuse koostootmiseks, kohtades ja kogustes, kus elektri ja sooja tarve on olemas, aga biogaasi kogus transpordikütuseks puhastamiseks liiga väike. EBA on kaasatud rahvusvahelisse koostööprojekti just sellise biogaasi kasutava tahke oksiidse kütuseelemendiga (SOFC) elektri ja soojuse koostootmise pilootprojekti vastava pilootseadme välja töötamiseks praktikas.

Rahvusvaheline ehk EL ülene biometaani kvaliteedi standard ja maagaasi torru sisestamise tingimused puuduvad. Biometaani tootmist tuleb toetada, et biometaani tegemine biolagunevatest jäätmetest on rohepöörde ja ringmajandus praktikas ja aitab riikidel täita ka jäätmete ringlussevõtu eesmärgid. Samuti aitab biometaani tootmine vähendada iseeneslikku (kontrollimatut) metaani teket biomassist ja CH₄ heidet atmosfääri. Biometaani peaks käsitlema valdkondade üleselt, mitte looma bürokraatlikke takistusi biometaani tootmiseks.

Eesmärgid

Biometaani roll 2035. aastal peab olema oluliselt suurenenud. 2035.a. eesmärgiks on toota aastas biometaani 100 miljonit Nm³ ehk 1 TWh. Metaankütust kasutavate sõiduautode sihtarvuks on 15 000, CNG raskeveokite (bussid ja veoautod) sihtarvuks 1500 ja 50 CNG metaankütuste tanklat.

Eesti Biogaasi Assotsiatsioon teeb poliitikakujundajatele järgmised ettepanekud:

1. seada 2035.a **biometaani tootmise** sihtarvuks **100 miljonit Nm³ aastas**
2. **Metaankütust kasutavate sõiduautode 2035. a sihtarvuks on 15 000 ja raskeveokite (bussid ja veoautod) sihtarvuks on 1500 ja metaankütuste tanklate arv 50.**
3. biogaasi kasutamise toetamine **pilootprojektidega tahke oksiidse kütuseelemendis (SOFC)²** kasutamiseks, eriti väikesemahuliste seadmete puhul toorme tekke kohtades. SOFC-s tekkivat soojust ja elektrit saab kasutada kohapeal, sh autonoomsetes kohtades, kus võrguelekter puudub, kaugküttest rääkimata.

² SOFC on kütuseelement, mis on võimeline kasutama kütusena lisaks vesinikule, biometaani, maagaasi, biogaasi (>55% CH₄) ja seda toodab Eesti ettevõtte Elcogen.

4. EL Roheleppe elluviimise meetmeks **pikendada biometaani tootjate toetust pikendades määrust** "Biometaanituru arendamise toetamise toetuse kasutamise tingimused ja kord" abikõlblikkuse perioodi kuni 2035 või võtta vastu uus samalaadne määrus.
5. Teeme ettepaneku Eestis **vabastada ja diferentseerida EURO klasside alusel** 40%-80% ulatuses metaankütust tarbivad raskeveokid **teekasutustasust**.
6. Viia sisse **ostutoetus kohalike gaasiveokite kasutamiseks** Eestis (kohaliku veokipargi värskendamine EUROIII-lt EUROVI-le Saksamaa näitel)
7. **Raskeveoki maksu vabastus gaasiveokitele** ja diferentseerimine EURO klasside alusel
8. Biometaani tarbimisel **maksutagastus ettevõtetele** (Rootsi näitel)
9. **Keskkonnasõbralikuma veeremi kasutamine** riigi teenuste ostmisel (Clean Vehicles Directive elluviimisel eeskujuna näitamine) – nn **rohelised hanked teedehituses, Riigi Kinnisvara ehitustel**, kus hanketingimustes metaankütuse tarbimine annab lisapunkte pakkumiste hindamisel.
10. Jätkata ühistranspordi hangetes **metaankütuseid kasutavate busside eelistamist** ja metaankütuste **tanklate** rajamist piirkondadesse, kus see **täna ühistranspordi jaoks puudub**.
11. Biometaani **rahvusvaheline kvaliteedi standardi** loomises aktiivne osalemine, mis võtab arvesse biometaani tootmise eripärasid. Luua eeldused biometaani piiriüleseks kaubanduseks sh nende päritolu tunnistustega.
12. Biometaani **digestaadil põhinev bioväetis** on sertifitseeritud ja **eksporditav**.
13. Power-to-gas kahekordistab 2050. aastal biometaani tootmise kasutades rohelist CO2 biometaani puhastusseadmetest, mis on segatud rohelse vesinikuga (tuul, PV, hüdropõhine) kuni 2 TWh/a) 2050. aastal.
14. Veeldatud biometaan asendab 2050. aastaks veeldatud maagaasi 100%.
15. Biometaanist rohelse vesiniku tootmise pilootprojektide toetamine.
16. Rohelse vesiniku segamisel rohelse biometaaniga tõstetakse biometaani kütteväärtust ja selle kõrgema kütteväärtusega segu sisestamine ja transport mööda maagaasitorustikku.
17. Rajada maagaasi ülekandevõrku riigile kuuluv 2-4 biometaani sisestamispunkti, mis on biometaani ekspordi eelduseks.
18. Kasutada veeldatud biometaani hoidmiseks LNG tankerit [kogutakse suvel, kui on tootmise ülejääk ja tarbitakse talvel, kui on metaangaasi puudujääk], rajada riigile 1 tsentraalne biometaani veeldamise üksus, mis suurendab sõltumatust maagaasi turu hinnakõikumistest.

EBA eelnõu pani kirja

Ahto Oja MTÜ Eesti Biogaasi Assotsiatsioon / OÜ Biometaan

ahto.oja@biometaan.ee, +372 5082990, www.eestibiogaas.ee, www.biometaan.ee